

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія,
проблеми, перспективи** : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част.
(Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов,
С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 2. – 69 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів,
студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках
III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні
процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи»
(Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої
актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ДОЛЯ ТЕРНІВСЬКОЇ САДИБИ ЩЕРБАТОВИХ ТА ЇЇ СКАРБІВ*

Той стан відносин, що склався в суспільстві на рубежі ХІХ-ХХ ст., здавався вічним і непохитним, хоч уже суспільство почало розгойдувати анархічне вільнодумство. І буремні події ХХ ст. рушійним валом ввірвались в історію, ламаючи вікові відносини людей, знищуючи культурні цінності, виробництво, моральні уявлення про світ та відносини в ньому. Ця круговерть подій нікого не обійшла, не пощадила.

Князі Щербатови теж потрапили в цей суспільний смерч. 204 особи з роду Щербатових, які не виїхали за кордон, у 1918 р. були заарештовані чекістами і розстріляні. Їх провина – приналежність до княжого роду. Еріх Михайлович Вітук, син Олени Павлівни Щербатової, в Ялті збудував церкву на честь тих родичів, які загинули в чекістських катівнях.

Знищуючи поміщицькі садиби революціонери намагалися позбавити дворян родових гнізд. Мертвим палаці не потрібні. Та від цього варварства постраждали не одні поміщики, а весь народ, уся нація. Адже все те прекрасне, що знаходилося у палацах, створювалося сторіччями десятками поколінь простих талановитих майстрів: зодчих, різчиків, художників, ювелірів, столярів-краснодеревщиків та ін. Все це були рукотворні геніальні пам'ятки майстерності і розуму, предмети національної культури. Якби все це прислужило б державі сьогодні для виховання наступних поколінь! А в Тернах у маєтку князів Щербатових було на чому виховувати, на що подивитись, було що прочитати, над чим подумати.

Велике зібрання старовинної зброї займало три кімнати. Князь Микита Дмитрович Лобанов-Ростовський пише: *«Наследники князя водили гостей по комнатам, где находилась коллекция, словно по музею, с гордостью показывая любимые произведения искусства, оружие, военные доспехи»*.

Колекція картин портретного живопису, зібрана Сергієм Олександровичем Щербатовим в ХІХ ст. і розміщена в тернівській садибі, займала десять кімнат. Князь М.Д.Лобанов-Ростовський на Другій міжнародній науковій конференції, яка проходила в Ніжинському університеті ім. М.Гоголя 21-24 червня 2006 р.

*Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

піднімав питання про долю портретів гетьманів із тернівської колекції. Він пише: «...мой дальний родственник князь Сергей Щербатов собрал... замечательную коллекцию портретов всех украинских гетманов. Долгом современных украинских учёных является дело поиска, атрибуции и возвращения на родину, в Украину – в Национальную галерею портретов – коллекции парсун Сергея Щербатова».

Герб князів Щербатових

У палаці була прекрасна бібліотека, яка займала шість кімнат. Чудова добірка російських та зарубіжних видань минулих століть, робила її безцінною. Як свідчили старожили, що в свій час працювали в прислузі у князів, у бібліотеці були навіть середньовічні пергаменти. Оазис духовності, що створювався століттями, темна людська маса, не розуміючи його цінності, знищила за одну ніч.

Існують відомості, що обстановка палацу князів Щербатових в Тернах коштувала більше п'яти мільйонів карбованців у дореволюційних цінах. І все це загинуло на очах революційно налаштованих тернівчан. Ця подія не пройшла безслідно, і вже згодом більшість з тих, хто приймав участь у погромах, задумались над тим, для чого вони це зробили. Не один раз вони, аналізуючи свій пройдений шлях, приходили до висновку, що їх варварство неможливо виправдати.

1. *Щербатов О.П.* Право на прошлое / О.Щербатов, Л.Щербатова. – М.: Издание Сретенского монастыря, 2005.

2. *Ісаєвич О.* Участь Української діаспори США в інформаційному забезпеченні України / О.Ісаєвич // Український вимір: Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Випуск 4, книга 1. – Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2005.

4. Через віки та епохи. Нариси з історії с. Терни у 4-х томах. – Книга друга. Відблиски минулого // Автор і упорядник А.М.Лісний. – Суми: ПКП «Еллада S», 2014.